

Kamieniołom Libana

Został założony pod koniec XIX w. Nazwa kamieniołomu pochodzi od nazwiska współzałożyciela spółki Bernarda Libana. Od strony ul. Za Torem zachował się zespół zabudowań z przełomu wieków XIX i XX. Do dziś można tu zobaczyć resztki XIX-wiecznych pieców, komina i transporterów. Podczas II wojny światowej, w latach 1942-1944 działał tu ciężki obóz pracy karnej. Podczas likwidacji obozu zastrzelono 21 osób, co upamiętnia zbiorowa mogiła i wykuta w wapiennej ścianie kapliczka. W 1993 r. Steven Spielberg kręcił tu sceny do filmu „Lista Schindlera”.

Obóz Koncentracyjny „Płaszów”

Utworzony na Krzemionkach jesienią 1942 r. na miejscu żydowskich cmentarzy znajdujących się przy ul. Jerozolimskiej i ul. Abrahama. Cmentarze zniszczono, a kamienie nagrobne użyto do utwardzania dróg i na podmurówki baraków. Początkowo obóz zajmował powierzchnię 5 ha, potem rozrósł się do 80 ha. Był obozem pracy dla Żydów i Polaków. Przejmował także transporty więźniów z południowej Małopolski, Słowacji i Węgier. W 1944 r. został przekształcony w obóz koncentracyjny. Istnieją duże rozbieżności, co do ilości ofiar. Zginęło tu kilkadziesiąt tysięcy osób. Na terenie obozu do dzisiaj zachowały się ruiny żydowskiego domu pogrzebowego, fragmenty dawnych cmentarzy, baraków, drogi obozowe oraz dwa budynki - willa komendanta obozu oraz tzw. Szary Dom, w którym torturowano więźniów.

Nowy Cmentarz Podgórski, ul. Wapienna u stóp kopca Krakusa

Założony w 1900 r., po wyczerpaniu miejsca na Starym Cmentarzu Podgórskim. Spoczywają tu zasłużeni mieszkańcy Podgórza m.in. Antoni Mateczny oraz Legioniści I, II i III Brygady, żołnierze polegli w latach 1914-1918 r. podczas I wojny światowej oraz harcerze III Drużyny Podgórskiej im. Tadeusza Kościuszki polegli w latach 1939-1945.

Kapliczka z barokową figurą „Boga Ojca”, ul. Wielicka 1

Początkowo stała na skrzyżowaniu ul. Wielickiej z ul. Robotniczą. Po wojnie została przeniesiona w obecne miejsce. Figura w symboliczny sposób wyznaczała granice Podgórza.

Stary Cmentarz Podgórski

Założony między rokiem 1784 – kiedy cesarz Józef II edyktem nakazał przenosić cmentarze z miejsc zamieszkałych – a rokiem 1794. Znajdują się tu mogiła uczestników powstania krakowskiego (1846) – Edwarda Dębowskiego z jego towarzyszami. W 1900 r. zajmował pow. 1,5 ha. W tym też roku podjęto decyzję o jego zamknięciu.

Zajazd „Pod św. Benedyktem”, ul. Wielicka 2

Został wzniesiony w latach 1780-1798 w stylu barokowo-rokokowym. Pierwotny wystrój został zdewastowany. W II poł. XIX w. znajdowały się tu austriackie koszary. 31 października 1918 r. grupa Polaków pod

dowództwem ppor. Franciszka Pustelnika, rozbroiła żołnierzy austriackich stacjonujących w koszarach i połączywszy się z grupą por. A. Starwarza wzięła udział w akcjach, które doprowadziły do wyzwolenia Krakowa.

Fabryka Naczyn Emaliowanych, ul. Lipowa 4

Pierwsza małopolska Fabryka Naczyn Emaliowanych i Wyrobów Błazanych „Rekord” sp. z o.o. powstała w 1937 r. Zatrudniała około 50 pracowników. W 1939 r. została postawiona w stan upadłości. W listopadzie fabrykę przejął Oskar Schindler (1908-1974) niemiecki przedsiębiorca, członek NSDAP, który przyjechał do okupowanego Krakowa w interesach. Po przejściu fabryki przemianował ją na „Niemiecką Fabrykę Wyrobów Emaliowanych” i zatrudnił w niej żydowskich robotników, którzy wykonywali niewolniczą pracę. Początkowo produkowano tu naczynia, później - amunicję. Obecnie przy ul. Lipowej 4 mieści się Fabryka Emalia O. Schindlera – oddział Muzeum Historycznego Miasta Krakowa oraz Muzeum Sztuki Współczesnej MOCAK.

Tablica pamiątkowa poświęcona lotnikom alianckim zestrzelonym nad Zabłociem 17 sierpnia 1944 r., (ul. Lipowa 4)

Znajduje się na frontowej ścianie fabryki O. Schindlera. W czasie II Wojny Światowej w okolicach Krakowa wiodły trasy przelotowe alianckich samolotów, które niosły pomoc podziemiu i walczącej Warszawie. W nocy z 16 na 17 sierpnia 1944 r. Niemcy strącili nad Małopolską aż 6 spośród 19 samolotów, które tędy przelatywały. Zginęło 33 lotników. Liberatorski KG 933 „P” rozbił się nad Zabłociem, gdy wracał do bazy po wykonaniu zadania.

Magazyn Solny ul. Na Zjeździe 8

Został wzniesiony pod koniec XVIII w. na terenie dawnego portu solnego, z którego od czasów średniowiecza płynęła w świat sól wydobywana w Żupach Wielickich.

Plac Bohaterów Getta (dawny plac Zgody)

Miejsce pamięci narodowej będące świadkiem martyrologii Żydów. Podczas okupacji Niemcy utworzyli na terenie Podgórza getto, które istniało od 3 marca 1941 r. do 14 marca 1943. W getcie zginęło kilkanaście tysięcy osób, a pozostali jego mieszkańcy zostali wywiezieni do obozów zagłady.

„Apteka pod Orłem”, pl. Bohaterów Getta 18

Została założona w 1909 r. przez Józefa Pankiewicza. W 1939 r. odziedziczył ją syn Tadeusz – farmaceuta, absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego. W czasie okupacji hitlerowskiej była jedyną polską apteką działającą na terenie krakowskiego getta, a jej właściciel – jedynym mieszkającym tu Polakiem. Apteka była miejscem spotkań, działalności konspiracyjnej i ośrodkiem pomocy Żydom. Na zapleczu mieściła się czytelnia podziemnej prasy, tu też prowadzono nastuch audycji radiowych.

Zakład Elektryczny Miasta Podgórza, ul. Nadwiślańska 4

Został wzniesiony ok. 1899 r. To najstarsza miejska elektrownia w Krakowie z ostatnim w tym rejonie kominem fabrycznym, który jest świadkiem przemysłowej przeszłości Podgórza.

Tekst – Grażyna Fijałkowska
Zdjęcia – Rafał Korzeniowski, archiwum UMK

Wydawca

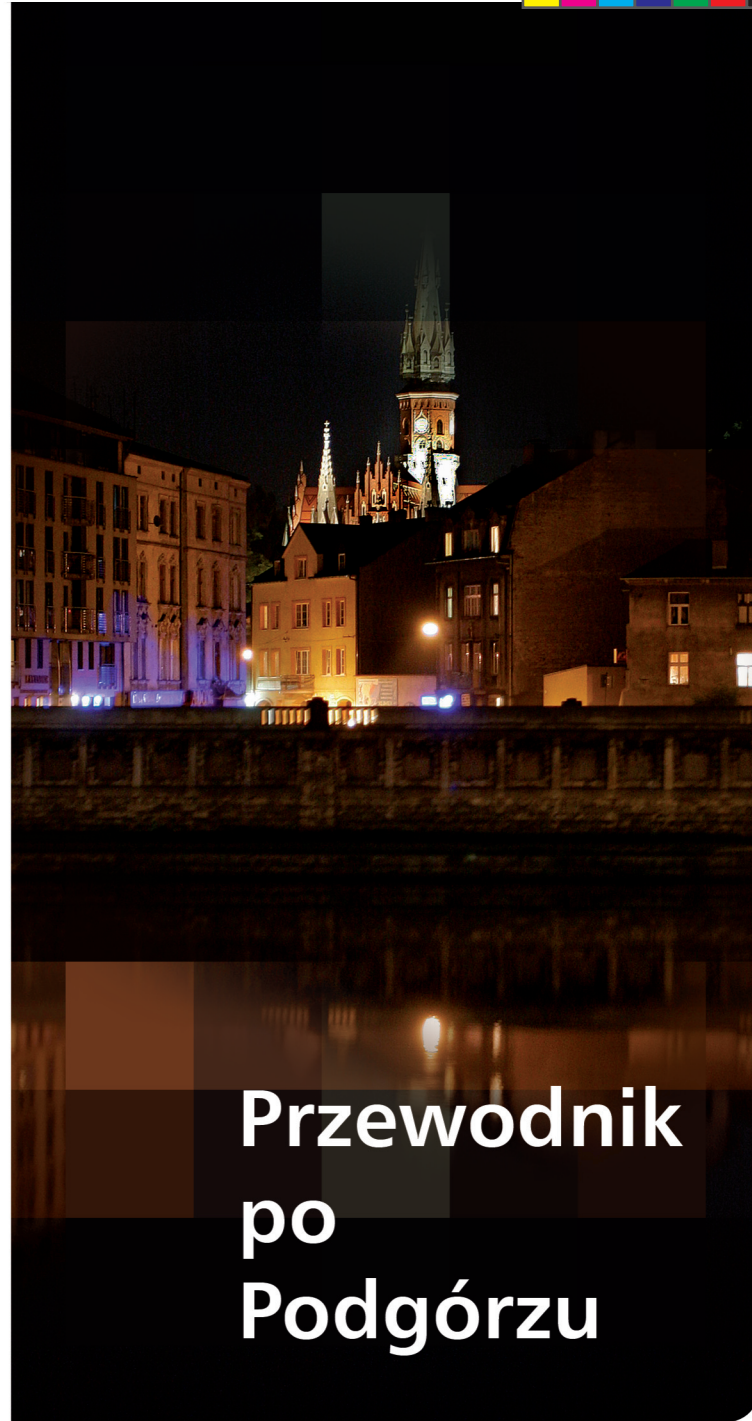
Patroni medialni

WWW.KRAKOW.PL

Urząd Miasta Krakowa
Biuro Marketingu Turystycznego Miasta
pl. Wszystkich Świętych 3-4, 31-004 Kraków
tel. 12 616 60 52, fax 12 616 60 56
turystyka@um.krakow.pl

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY, 2010

www.krakow.pl

Przewodnik
po
Podgórzu

KRAKÓW Wzbogaca
www.krakow.travel

TURYSTYKA

Stare Podgórze pięknieje z dnia na dzień. Zauważyli to turyści, którzy prócz Starego Miasta i Kazimierza coraz liczniej odwiedzają to miejsce. Przyciąga ich galicyjski klimat, malownicze uliczki ze starymi jeszcze nieodnowionymi kamienicami tajemnicze zakątki, zapomniane legendy, zabytki a także nowe przestrzenie muzealne, kawiarnie i puby.

Pierwsze ślady ludzkiej obecności na terenie Podgórze pochodzą sprzed około 10 tys. lat. Odkryto je na wzgórzach Krzemionek Podgórskich, u stóp których powstało miasto Podgórze. Powstało w wyniku wydarzeń, które nastąpiły po pierwszym rozbiórce Polski. Na prawym brzegu Wisły Austriacy utworzyli wtedy ośrodek osadniczy, który pełnił również funkcję miasta garnizonowego. W 1784 r. cesarz Józef II podniósł Podgórze do rangi wolnego królewskiego miasta, nadając mu wiele przywilejów i praw, co przyczyniło się do jego szybkiego rozwoju. W 1913 r. prezydent Krakowa Juliusz Leo określił Podgórze jako „perłę w pierścieniu gmin Kraków otaczających”. W 1915 r. Podgórze połączyło się z Krakowem w jeden organizm miejski. 31 października 1918 r. było świadkiem brawurowej akcji bezkrwawego przejścia władzy, dokonanej pod dowództwem por. Antoniego Stawarza, dzięki której Kraków stał się pierwszym niepodległym miastem polskim. W latach II wojny światowej Niemcy zorganizowali tu getto, zamykając w nim mieszkańców Krakowa narodowości żydowskiej, oraz obóz koncentracyjny „Płaszów”. Obecnie dzielnica odzyskuje swoją dawną świetność.

Kładka Ojca Laetusa Bernatka

Kładka ma 145 metrów długości i ciekawą formę architektoniczną, która wspaniale wkomponowuje się w bulwary wiślane. Nowa przeprawa połączyła Podgórze z Kazimierzem dokładnie w miejscu, gdzie kiedyś istniał most Franciszka Józefa nazywany też podgórskim. Podstawowym elementem nośnym kładki jest stalowa rura w formie łuku. Do niej, za pomocą specjalnych lin, podwieszono są dwa pomosty – jeden dla pieszych, drugi dla rowerzystów. Autorem projektu kładki jest Autorska Pracownia Projektowo-Plastyczna prof. Andrzeja Gettera.

Bulwary wiślane

Decyzję o budowie bulwarów wiślanych podjęto po powodzi, która w 1903 r. nawiedziła Kraków. Ich budowę rozpoczęto w 1907 r. wg projektu inż. R. Ingardena, znanego projektanta i budowniczego wodociągów krakowskich. Zasadniczy etap budowy bulwarów zakończono w latach 1911-1912.

Gmach Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokol”, ul. Sokolska 17

Zwany potocznie „Sokolnią” został wzniesiony w 1893 r. z inicjatywy burmistrza W. Adamskiego na parceli подарowanej przez miasto. Wieża wznosząca się nad budynkiem była początkowo zwieńczona ozdobnym hełmem, który rozebrano w latach 60. XX w.

Planty Podgórskie im. Floriana Nowackiego

Najstarszy park podgórski położony między ul. Sokolską, Warneńczyka, Rollego, Długosza i placem Serkowskiego. Powstał w latach 1868-1888 r. na terenie średniowiecznego zasypanego stawu królewskiego, gdzie w XIX w. uprawiano wiklinę. Inicjatorem utworzenia plant był F. Nowacki, burmistrz Podgórze i działacz społeczny.

Zakład Kąpielowy Wody Siarczanowo-Solankowej, Rondo Matecznego

Został otwarty w 1905 r. przez przedsiębiorcę budowlanego, radnego miasta Podgórze Antoniego Matecznego, gdy ten odkrył na swojej parceli źródła wody mineralnej o dużej zawartości siarki i jej związków. Uzdrowisko prowadzone przez A. Matecznego, a następnie przez córkę Marię działało do II wojny światowej. Podczas okupacji Niemcy urządzili tu zakład odzieżowy. W 1952 r. został upaństwowiony. Obecnie w zabytkowych obiektach działa prywatna firma, która oferuje zabiegi odnowy biologicznej i balneologii. Nadal leczy się tu schorzenia reumatologiczne i choroby pourazowe narządów ruchu.

Sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy, ul. Zamoyskiego

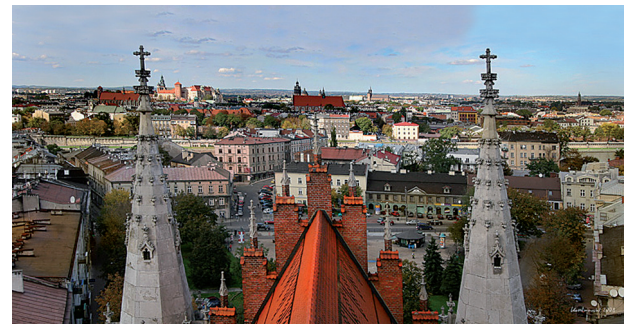
Zostało zbudowane w latach 1904-1906 wg projektu Jana Sas-Zubrzyckiego w stylu neogotyckim z elementami neoromańskimi. W ołtarzu znajduje się obraz patronki świątyni, który w 1994 r. został ukoronowany koronami papieskimi. Wśród licznych rzesz pielgrzymów, jakie odwiedziły obraz, był Karol Wojtyła, który w czasie II wojny światowej przychodził tu, wracając z pracy w fabryce Solvay.

Koci Zamek, ul. Zamoyskiego

Od VII do XII w. znajdowała się w tej okolicy osada obronna, tzw. podlasocza. W 1886 r. w okolicy ul. Zamoyskiego odkryto cmentarzysko z VII i VIII w.

Lodownia miejska na Darwarze, ul. Zamoyskiego 6

Wykuty w skale dwudziestometrowej długości korytarz z komorami po obu stronach. Lodownię zaprojektował inż. R. Pawlikowski. Została otwarta w 1877 r. Korzystali z niej przede wszystkim krakowscy rzeźnicy. Lodownię można zwiedzać raz w roku podczas Podgórskich Dni Otwartych. Lodownia znajduje się obok budynku szkolnego „Na Darwarze”, bo tak nazywano to miejsce, w którym przez około 100 lat funkcjonowało najstarsze w Podgórzu gimnazjum – później liceum nr IV.

Kościół p.w. św. Józefa, Rynek Podgórski

Jedna z najpiękniejszych neogotyckich świątyń Krakowa. Został zbudowany w latach 1905-1909 wg projektu Jana Sas-Zubrzyckiego. Kościół posiada bogaty wystrój architektoniczno-rzeźbiarski. Świątynie ozdabia ośmioboczna (74-metrowej wysokości) wieża, wzorowana na hejnalicy kościoła Mariackiego, z której rozciąga się wspaniały widok na cały Kraków. Za kościołem na skale znajduje się dzwonnica z 1880 r.

Synagoga Zuckera (Dom Nauki Chasydów), ul. Węgierska 5

Została wzniesiona w latach 1879-1881 w stylu neogotyckim. Podczas II wojny światowej została zdewastowana. Po wojnie znajdowała się tu fabryka i magazyn. W 1995 r. budynek zakupiła Galeria Staromach i zaadaptowała na cele handlowe i wystawiennicze.

Ratusz Podgórski, róg ul. Limanowskiego i Rynku Podgórskiego

To dwupiętrowy gmach wzniesiony w latach 1844-1854 w manierze historyzmu, z bogato dekorowaną fasadą. W tympanonie od strony Rynku znajduje się herb miasta Podgórze nadany w 1808 r., a w nim dwie kolumny związane ze słupami Herkulesa, którymi starożytny bohater miał wyznaczać granice świata, obok nagi brodaty mężczyzna z kijem lub wiosem.

Rynek Podgórski

To serce Podgórze, plac o kształcie trapezu położony u podnóża Wzgórze Lasoty. Został zaprojektowany prawdopodobnie przez F. Brotschneidera i wytyczony na skrzyżowaniu ważnych dróg – Traktu Solnego do Wieliczki, przeprawy przez Wisłę do Krakowa, która znajdowała się w rejonie ul. Staromostowej oraz drogi do Kalwarii Zebrzydowskiej. Do 1917 r. płyta Rynku była placem targowym. Południową perspektywę Rynku zamyka neogotycki kościół św. Józefa, a boczne pierzeje - kamienice i budynki użyteczności publicznej, m.in. dawny Ratusz. Północną pierzeję placu zamykają najstarsze jednopiętrowe dworki - zajazdy z przełomu wieków XVIII i XIX - Pod Czarnym Orłem, Pod Białym Orłem, Pod Jeleniem.

Plac Niepodległości

Miejsce ściśle związane z dziejami Podgórze i z historyczną chwilą odzyskania niepodległości. To tu stał XVIII-wieczny budynek „Oekonomie Gebaeude”, w którym znajdowały się austriackie koszary. 31 października 1918 r. budynek został opanowany przez powstańców pod dowództwem por. Antoniego Stawarza.

Park Miejski im. Wojciecha Bednarskiego

Założony został na przełomie XIX i XX w. na terenie wyeksploatowanego kamieniołomu. Pomysłodawcą i założycielem parku był W. Bednarski (1841-1914) nauczyciel i społecznik, długoletni radny miasta Podgórze, założyciel Towarzystwa Upiększania Miasta Podgórze, dyrektor pierwszej w Podgórzu Szkoły Ludowej, który przez 10 lat

z olbrzymim zaangażowaniem tworzył park na rumowisku skalnym, wiele prac finansując z własnej kieszeni. Park (otoczony w części stromymi zboczami skał wapiennych) jest przykładem pionierskiej rekultywacji terenów przemysłowych.

Krzemionki Podgórskie

To wzgórze zrębowe utworzone z wapienia jurajskiego pokryte zielenią. Miejsca charakterystyczne dla tego obszaru to Wzgórze Lasoty (zwane też Górą św. Benedykta), kopiec Krakusa, kamieniołom Libana, Wzgórze Krzemionki ze stacją telewizyjną oraz teren byłego niemieckiego obozu koncentracyjnego „Płaszów”. Kiedyś Krzemionki stanowiły jedną całość, obecnie przecina je linia kolejowa wybudowana podczas II wojny światowej oraz aleja Powstańców Śląskich wybudowana w latach 70. XX w. Mało znany jest fakt, że na terenie Krzemionek można pospacerować po dnie jurajskiego morza oraz zobaczyć uskoki tektoniczne, które powstały kilkanaście milionów lat temu w trakcie nasuwania się od południa formującego się górotworu karpackiego.

Plac Lasoty

To malowniczy zakątek za kościołem św. Józefa, na którym stoją secesyjne wille zaprojektowane przez arch. W. Ekielskiego, J. Kuryłowskiego i A. Sołtysa, w których mieszkali znani podgórzanie m.in. Wojciech Bednarski.

Kościół p.w. św. Benedykta, Wzgórze Lasoty

To najstarszy murowany zabytek w Podgórzu i najmniejsza ze świątyń w Krakowie. Został zbudowany w stylu romańsko-gotyckim na przełomie wieków XI i XII na miejscu poprzedniej świątyni w kształcie rotundy z X w. Otwierany jest tylko dwa razy w roku – 21 marca w dzień patrona świątyni oraz we wtorek po Wielkiej Nocy.

Fort nr 31 „św. Benedykta” na Wzgórze Lasoty

Wchodzący w skład Twierdzy Kraków został wzniesiony w latach 1853-1856 wg projektu wybitnego inżyniera wojskowego A. Cabogi (inne źródła przypisują autorstwo fortu arch. F. Księżarskiemu). Jest pierwszym z trzech fortów zbudowanych na Krzemionkach i jedynym zachowanym w niezmiennym kształcie. Został wzniesiony w pobliżu kościoła św. Benedykta, któremu zawdzięcza swoją nazwę. To fort górski o unikatowej formie zwanej „basztą maksymiliańską”. Jest jednym z najlepiej zachowanych zabytków sztuki fortyfikacyjnej tego typu w Europie.

Kopiec Krakusa

To tajemnicza budowla pochodząca prawdopodobnie z VI-VII w. usypa na na Wzgórze Lasoty (271 m n.p.m.). Jeden z czterech ziemnych kopców wznoszących się nad Krakowem. Według Jana Długosza znajdował się tu grób legendarnego założyciela miasta, księcia Kraka, któremu wdzięczny lud usypał kopiec, nosząc ziemię w rękach i w rękawach. Na pamiątkę tego wydarzenia, co roku we wtorek po Wielkanocy odbywa się festyn zwany „Rękawką”.

